



Universiteit Utrecht

# Eindwerkstuk CIW

Een kwantitatieve studie naar de effecten van passief taalgebruik in berichtgeving over misdaad

Tom Dumoulin, 4209257

15 juni, 2018

Begeleider: A. Eerland

Bachelor Communicatie- en informatiewetenschappen

## Abstract

Onderzoek naar de effecten van actief en passief taalgebruik hebben in voorgaand onderzoek voor veel uiteenlopende resultaten geleid. Uit onderzoek blijkt dat als er in passieve zinnen wordt gesproken of geschreven over een misdaad, mensen het slachtoffer in hogere mate verantwoordelijk achten voor het misdrijf dan in actieve zinnen. Deze studie onderzoekt of deze gevonden effecten zijn te generaliseren naar minder zware delicten, aangezien vorig onderzoek gericht was op zware misdrijven zoals verkrachting en huiselijk geweld. Proefpersonen kregen een gemanipuleerde tekst over een misdrijf te lezen waarna ze een vragenlijst kregen met stellingen waarin onder andere werd gevraagd in welke mate zij het slachtoffer zelf verantwoordelijke achtten voor het misdrijf. Verwacht werd dat proefpersonen meer verantwoordelijkheid zouden toeschrijven aan het slachtoffer wanneer er gesproken werd in passieve zinnen. Dit effect werd echter niet gevonden. Ook werd er verwacht dat proefpersonen na het lezen van een tekst over een licht misdrijf in passieve zinnen minder verantwoordelijkheid zouden toeschrijven aan het slachtoffer dan proefpersonen die een tekst lazen over een zwaar misdrijf in passieve zinnen. Ook hier werd geen effect gevonden van taalgebruik. Wel werd er een effect van emotie gevonden. Proefpersonen ervoeren een hogere mate van boosheid jegens de dader bij het lezen van de teksten met een zware misdaad. Er kan gesteld worden dat dit onderzoek er niet in is geslaagd om de effecten van passief en actief taalgebruik uit vorig onderzoek te kunnen vinden en te generaliseren naar minder zware misdrijven.

## Inhoudsopgave

<b>THEORETISCH KADER</b> .....	<b>3</b>
<i>PASSIEF EN ACTIEF TAALGEBRUIK</i> .....	3
<i>EMOTIE</i> .....	5
<i>HYPOTHESES</i> .....	6
<b>METHODE</b> .....	<b>8</b>
<i>PROEFPERSONEN</i> .....	8
<i>MATERIAAL EN PROCEDURE</i> .....	9
<b>RESULTATEN</b> .....	<b>11</b>
<b>CONCLUSIE</b> .....	<b>13</b>
<b>DISCUSSIE</b> .....	<b>14</b>
<i>LIMITATIES</i> .....	15
<i>AANBEVELINGEN</i> .....	17
<b>LITERATUUR</b> .....	<b>19</b>
<b>BIJLAGEN</b> .....	<b>21</b>
<i>BIJLAGE 1</i> .....	21
<i>BIJLAGE 2 PRE-TEST</i> .....	26

# Theoretisch Kader

## *Passief en actief taalgebruik*

Lees de volgende zinnen:

- (1) De overvaller schoot de winkelier neer
- (2) De winkelier werd neergeschoten door de overvaller

Bovenstaande zinnen beschrijven in feite dezelfde situatie, namelijk die waarin een overvaller een winkelier heeft neergeschoten. Toch hebben beide zinnen een andere structuur, de volgorde van het subject en object is anders. De eerste zin is een voorbeeld van actief taalgebruik dat de aandacht richt op het subject, in dit geval de overvaller. De tweede zin is een voorbeeld van passief taalgebruik dat de aandacht richt op het object, in dit geval de winkelier. Het grote verschil tussen actieve en passieve zinnen is de positie van het ‘voor de hand liggende’ subject en het ‘voor de hand liggende’ object. Hiermee wordt bedoeld dat het voor de hand ligt dat het subject als eerste wordt genoemd in een zin en daarna het object. Lezers verwachten dat het subject vooraan in de zin staat en dat het object daarna volgt. In actieve zinnen is het ‘verwachtte’ subject ook het grammaticale subject en het ‘verwachtte’ object het grammaticale object. In passieve zinnen is het ‘verwachtte’ subject juist het grammaticale object en het ‘verwachtte’ object het grammaticale subject (Klenbort, 1974). In de actieve zin ‘de overvaller schoot de winkelier neer’, is ‘de overvaller’, het ‘verwachtte’ subject, ook het grammaticale subject en de winkelier zowel het ‘verwachtte’ als het grammaticale object. In de zin ‘de winkelier werd neergeschoten door de overvaller’, is ‘de overvaller’, het ‘verwachtte’ subject, het grammaticale object en is de winkelier, het ‘verwachtte’ object, het grammaticale subject.

Zowel Henley, Miller en Beazley (1995) als Tannenbaum en Williams (1968) concludeerden dat in passieve zinnen de nadruk wordt gelegd op het grammaticale subject.

Uit onderzoek blijkt ook dat bij het gebruik van passieve zinnen de relevantie van het grammaticale subject toeneemt ten opzichte van actieve zinnen (Johnson-Laird, 1968). De resultaten van Johnson-Laird vormden de basis voor het onderzoek van Bohner (2001) om te onderzoeken wat het effect van passieve zinnen was in teksten over verkrachting. Hij was met name geïnteresseerd in wat het effect van passieve zinnen was op de manier waarop personen over het slachtoffer dachten als het

slachtoffer in de rol van grammaticaal subject geschoven werd. Bohner onderzocht of proefpersonen in teksten over verkrachting meer verantwoordelijkheid toeschreven aan het slachtoffer als er gesproken werd in passieve zinnen. Uit de resultaten kwam onder andere naar voren dat wanneer er over verkrachting gesproken wordt in passieve zinnen, er meer verantwoordelijkheid door de proefpersonen toegeschreven werd aan het slachtoffer dan in actieve zinnen. Het is dus duidelijk dat men door subtiele verschillen in taalgebruik, in dit geval het gebruik van passieve zinnen, de aandacht van lezers of luisteraars kan sturen.

Brown en Fish (1983) constateerden dat schrijvers misleidende verantwoordelijkheid kunnen creëren door het slachtoffer in de rol van grammaticaal subject te schuiven. Deze misleidende verantwoordelijkheid kan er dus voor zorgen dat berichten sturend kunnen zijn, wat problematisch is als een nieuwsbericht objectief dient te zijn.

Coates en Wade (2007) vonden een soortgelijk resultaat, namelijk dat linguïstische constructies zoals passief taalgebruik door schrijvers gebruikt kunnen worden om in teksten over geweldsdelicten de verantwoordelijkheid van de dader te minimaliseren of zelfs het slachtoffer de schuld te geven. Zo zijn er eigenlijk twee vormen van beïnvloeding, enerzijds vinden mensen het slachtoffer meer verantwoordelijk als er op een bepaalde manier over geschreven wordt, anderzijds kunnen schrijvers er bewust voor kiezen om een bepaalde constructie te gebruiken, afhankelijk van hun eigen mening en het doel dat ze met de tekst willen bereiken.

Onderzoek naar verantwoordelijkheid van het slachtoffer in passieve zinnen is echter altijd in de context van zware misdrijven onderzocht, zoals verkrachting en huiselijk geweld (Bohner, 2001; Coates & Wade, 2007). Het is echter nog niet onderzocht of teksten over minder ernstige misdaden dezelfde resultaten opleveren. De vraag die centraal staat in dit onderzoek is of de effecten van actief en passief taalgebruik op het toeschrijven van verantwoordelijkheid aan het slachtoffer voor een zwaar misdrijf generaliseerbaar zijn naar minder zware delicten. Dit is relevant omdat onderzocht kan worden of de resultaten uit vorig onderzoek louter toe te schrijven zijn aan het gebruik van passieve zinnen of dat het type misdaad ook een rol speelt. Als het type misdaad ook een rol blijkt te spelen, biedt dit perspectief voor verder onderzoek.

Vanuit maatschappelijk oogpunt is dit fenomeen ook interessant om te onderzoeken omdat door het gebruik van passieve zinnen misleidende verantwoordelijkheid gecreëerd kan worden en daardoor de objectiviteit van berichtgeving over misdaad in het gevaar kan komen. Nieuwsberichten dienen namelijk zo objectief mogelijk dienen

te zijn. Tot slot moet in acht genomen worden dat een overdaad van passieve zinnen in een tekst ervoor kan zorgen dat een tekst moeilijker leesbaar wordt en stilistisch minder aantrekkelijk gevonden kan worden (Verhagen, 1990).

### *Emotie*

Nieuwsberichten over misdaad kunnen bij mensen bepaalde emoties opwekken. Farral (2002) rapporteerde in zijn onderzoek naar emotionele reacties op misdaden dat de meest voorkomende emoties woede en angst zijn.

Johnson (2009) stelt in zijn artikel dat misdaden de diep gewortelde gevoelens van mensen schenden en daarbij heftige emoties oproepen, voornamelijk woede, zelfs bij degenen die niet direct betrokken zijn. Het zou dus bijvoorbeeld kunnen dat het lezen over een zware misdaad meer woede oproept bij een persoon dan lezen over een lichte misdaad. Dit zou van invloed kunnen zijn op de mate van verantwoordelijkheid die mensen toeschrijven aan het slachtoffer.

Volgens de *dual process theory* van Kahneman zijn er twee systemen die in werking kunnen treden bij het verwerken van informatie. Deze systemen treden ook in werking bij redeneren, sociaal oordelen en besluitvormen. De activiteiten van systeem 1 zijn snel, automatisch, impliciet, werken zonder inspanning en zijn vaak emotioneel geladen; ze worden ook geleid door gewoonte en zijn moeilijk te sturen of aan te passen. De activiteiten van systeem 2 zijn langzamer, kosten wel inspanning, zijn bewust gecontroleerd en ze zijn makkelijker te sturen en aan te passen (Evans, 2008). Volgens deze theorie zorgt systeem 1 er dus voor dat mensen een sociaal oordeel kunnen vormen zonder er heel bewust over na te denken en systeem 2 juist zorgt voor het vullen van een weloverwogen oordeel. Met betrekking tot het huidige onderzoek is te verwachten dat systeem 1 in werking zal treden bij het lezen van de tekst, aangezien lezen een automatisch proces is. De taak in dit onderzoek is echter het oordelen over de mate van verantwoordelijkheid van het slachtoffer. Het is onwenselijk als de proefpersonen deze vragen zouden beantwoorden op basis van systeem 1.

Het is wenselijk dat de proefpersonen bij het invullen van de vragenlijst een weloverwogen keuze maken en dus oordelen op basis van systeem 2.

Door de emotie woede als afhankelijke variabele toe te voegen aan dit onderzoek,

kunnen eventuele resultaten wellicht mede verklaard worden door emotie. Als er bijvoorbeeld geen effect is van emotie, zou het zo kunnen zijn dat proefpersonen zich bij het invullen van de vragen niet hebben laten leiden door het emotioneel geladen systeem 1. Als er wel een effect van emotie gevonden is, zou het kunnen dat proefpersonen zich bij het invullen van de vragen wel hebben laten leiden door het emotioneel geladen systeem 1. Het meten van emotie is dus belangrijk, omdat het zou kunnen dat eventuele resultaten mede verklaarbaar zijn door emotie en niet alleen door taalgebruik.

De hoofdvraag van dit onderzoek is: zijn de effecten van actief en passief taalgebruik op het toeschrijven van verantwoordelijkheid aan het slachtoffer bij een zwaar misdrijf generaliseerbaar naar minder zware delicten?

In dit onderzoek werd daarom zowel taalgebruik (passief vs. actief) als de ernst van het misdrijf (zwaar vs. licht) gemanipuleerd. Bovendien was het meten van emotie (woede) ook onderdeel van dit onderzoek.

### *Hypotheses*

In lijn met het onderzoek van Bohner (2001) wordt verwacht dat proefpersonen meer verantwoordelijkheid toeschrijven aan een slachtoffer in passieve zinnen dan in actieve zinnen, ongeacht de ernst het beschreven misdrijf. Er wordt daarom een hoofdeffect van taalgebruik verwacht.

De eerste hypothese luidt als volgt:

*hypothese 1: Proefpersonen schrijven meer verantwoordelijkheid toe aan het slachtoffer wanneer het misdrijf wordt beschreven in passieve zinnen dan wanneer het misdrijf wordt beschreven in actieve zinnen.*

Verder zal worden onderzocht of de ernst van het misdrijf invloed heeft op de mate van verantwoordelijkheid die toegeschreven wordt aan het slachtoffer. Verwacht wordt dat het lezen over een licht misdrijf in passieve zinnen leidt tot minder toegeschreven verantwoordelijkheid voor het slachtoffer dan het lezen over een zwaar misdrijf in passieve zinnen.

Voor het lezen over een licht misdrijf in actieve zinnen wordt verwacht dat dit leidt

tot evenveel toegeschreven verantwoordelijkheid voor het slachtoffer in vergelijking met de actieve tekst over een zwaar misdrijf. Er wordt dus een interactie-effect van taalgebruik en ernst van de misdaad verwacht op verantwoordelijkheid. De tweede hypothese is daarom opgesplitst:

*Hypothese 2: In de passieve tekst met een lichte misdaad zal er minder verantwoordelijkheid toegeschreven worden aan het slachtoffer dan in een passieve tekst met een zwaar misdrijf.*

*Hypothese 2a: In de actieve tekst met een lichte misdaad zal er evenveel verantwoordelijkheid toegeschreven worden aan het slachtoffer in vergelijking met de actieve tekst met een zwaar misdrijf.*

Zoals eerder genoemd zou het kunnen dat emotie een rol speelt bij het verwerken van informatie. Omdat verwacht wordt dat in eerste instantie systeem 1 in werking zal treden en dit systeem emotioneel geladen is, wordt verwacht dat de mate van woede hoger is bij de tekst over een zware misdaad dan bij de tekst over een lichte misdaad. De emotie die wordt gemeten bij de proefpersonen is woede omdat uit de literatuur blijkt dat woede een veel voorkomende emotie is als reactie op misdaden.

*Hypothese 3: Proefpersonen ervaren een hogere mate van woede bij het lezen van een tekst over een zware misdaad dan bij een tekst over een lichte misdaad.*

## Methode

### *Proefpersonen*

Aan het onderzoek deden 140 proefpersonen mee, waarvan 49,6% man en 48,9% vrouw. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 42 jaar (SD=14.79). Om aan het onderzoek mee te mogen doen moesten proefpersonen 18 jaar of ouder zijn.

Participanten werden via social media of face-to-face door de onderzoeker gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. De mensen die face-to-face werden benaderd waren familieleden, huisgenoten en vrienden van de onderzoeker. Er is dus sprake van een gelegenheidssteekproef.

Voor de pre-test werden 10 personen benaderd, waarvan 50% man en 50% vrouw. Deze personen kwamen ook uit de persoonlijke kring van de onderzoeker. De gemiddelde leeftijd van deze proefpersonen was 22 jaar.

Voor het onderzoek golden enkele exclusie-criteria. De data van proefpersonen die in totaal meer dan drie kwartier deden over het lezen van de tekst en het invullen van de vragenlijst werden niet meegenomen. Dit omdat de kans groot is dat deze proefpersonen tijdens het onderzoek bezig waren met andere activiteiten en zich niet optimaal hebben kunnen focussen op het onderzoek.

Data van proefpersoon die niet serieus mee hadden gedaan aan het onderzoek werden ook niet meegenomen in het onderzoek. Ten slotte gold er nog een exclusie-criterium voor proefpersonen die door hadden waar het onderzoek over ging. Aan het einde van het onderzoek kreeg elke proefpersoon de vraag waar zij dachten dat het onderzoek over ging. Als er in de antwoorden de woorden ‘manipulatie door taalgebruik’ of ‘effect van passief of actief taalgebruik’ stond, dan was dat een aanleiding om de data van deze proefpersonen niet mee te nemen in het onderzoek.

In het belang van de rechten van respondenten is het van belang om de respondenten inzicht te geven rond de ethiek van het onderzoek. Middels de regels conform het *informed consent* werd de respondenten verteld dat zij anoniem meededen aan het onderzoek en dat het hen ten alle tijde vrij stond om te stoppen met het onderzoek.



Ook werd hen verteld dat de data alleen in te zien zou zijn door de onderzoeker en dat de data zorgvuldig bewaard zou worden.

### *Materiaal en procedure*

De materialen voor dit onderzoek bestonden uit de gemanipuleerde versies van de te lezen teksten en de vragenlijst. De teksten waren gemanipuleerde nieuwsberichten over een lichte en een zware misdaad.

Om te bepalen wat een lichte en wat een zware misdaad was, is er voorafgaand aan het onderzoek een pre-test afgenomen bij tien proefpersonen. De pre-test bestond uit een lijst met tien uiteenlopende misdaden, variërend van het neerschieten van een persoon tot het stelen van een portemonnee (zie bijlage 2). Mondeling werd de proefpersonen verteld wat de taak was. De taak die de proefpersonen uit moesten voeren bestond uit de tien misdaden in een volgorde zetten van zwaar naar licht, gebaseerd op hun eigen mening. Om *floor* en *ceiling* effecten te voorkomen werd er voor gekozen om de misdaden te gebruiken die het meest op de derde en zevende plek in de volgorde stonden. De misdaad die het meest voorkwam op de derde plek was mishandeling, dit werd het onderwerp van de tekst met een zware misdaad. De misdaad die het meest voorkwam op de zevende plek was inbraak, dit werd het onderwerp van de tekst met een lichte misdaad. Voor zowel de tekst over het zware misdrijf als de tekst over het lichte misdrijf werden twee versies gecreëerd, namelijk een passieve versie en een actieve versie. In totaal waren er dus vier condities (zie bijlage 1). De teksten waren maximaal 200 woorden lang en werden zelf door de onderzoeker geschreven. Voor beide misdaden werd eerst een actieve tekst geschreven. Vervolgens werden deze actieve teksten herschreven tot passieve varianten. De manipulatie bestond uit het herschrijven van enkele actieve zinnen tot passieve zinnen. De actieve zin: “De man mishandelde de vrouw zwaar begin deze week”, werd in de passieve tekst bijvoorbeeld herschreven tot: “De vrouw werd begin deze week zwaar mishandeld door de man”.

Zoals eerder is vermeld kan een tekst met een overdaad aan passieve zinnen ervoor zorgen dat een tekst stilistisch minder aantrekkelijk en moeilijker leesbaar is (Verhagen, 1990). Om dit uit te sluiten zijn de teksten eerst gelezen en beoordeeld op leesbaarheid door vier verschillende proefpersonen. Random kregen zij een actieve en

een passieve tekst te lezen. Twee personen kregen beide teksten over een lichte misdaad en de twee andere personen kregen beide teksten over een zware misdaad. Aan hen werd gevraagd of zij de ene tekst minder prettig, even prettig of prettiger vonden lezen dan de andere tekst. Alle proefpersonen gaven aan de teksten even prettig te vinden lezen.

Aangezien er in het onderzoek van Bohner (2001) gebruik werd gemaakt van stellingen met een 7-punts Likertschaal, is ervoor gekozen om in dit onderzoek gebruik te maken van dezelfde schaalvragen. Beide afhankelijke variabelen, verantwoordelijkheid en woede, werden gemeten met deze schaalvragen. De stellingen hadden betrekking op de mate van verantwoordelijkheid van het slachtoffer en de woede die proefpersonen ervoeren tijdens het lezen (zie bijlage 1). Proefpersonen moesten aangeven in hoeverre zij het eens waren met de gegeven stellingen.

Er waren ook enkele stellingen die niets met de variabelen verantwoordelijkheid en emotie te maken hadden, zoals de stelling ‘ik vond de tekst prettig om te lezen’. Stellingen als deze werden gebruikt om als opvulling te fungeren, zodat het directe doel van het onderzoek niet meteen duidelijk zou zijn. Na de betrouwbaarheidsanalyse in SPSS bleek dat de twee vragen die over verantwoordelijkheid gingen een Cronbach's alpha hadden van  $\alpha = 0.779$ . Door de goede betrouwbaarheid werd besloten om een somscore te berekenen van scores van beide stellingen.

De betrouwbaarheid van de twee vragen over emotie hadden een Cronbach's alpha van  $\alpha = 0.579$ . Aangezien deze betrouwbaarheid niet toereikend was, is ervoor gekozen om de afhankelijke variabele emotie alleen te meten met de score van de stelling ‘het gedrag van de dader maakt mij boos’.

Aan het einde van experiment werd naar de demografische gegevens van de proefpersonen gevraagd. Ook werd er aan de proefpersonen gevraagd in wat voor omgeving zij het onderzoek hadden gedaan. Ook werd aan de proefpersonen gevraagd waar zij dachten dat het onderzoek over ging. Met deze vraag kon gecheckt worden of proefpersonen geen gewenste antwoorden gegeven hadden.

Het hele onderzoek werd geoperationaliseerd met het programma Qualtrics.

Via social media zoals Whatsapp, Facebook en LinkedIn werd de link naar het onderzoek verspreid. Proefpersonen kregen eerst een inleiding te lezen, waarna ze random een van de vier condities toebedeeld kregen. Vervolgens kregen ze de

stellingen met de daarbij horende 7-punts Likert-schaalvragen en de vragen over de demografische gegevens. Proefpersonen deden gemiddeld 306.6 (SD=33.4) seconden over het onderzoek, wat neerkomt op 5 minuten en 10 seconden.

### *Design*

Zoals eerder genoemd waren er vier verschillende condities in dit onderzoek. Elke proefpersoon kreeg één tekst te lezen. Dit betekent dat dit onderzoek een 2x2 tussenproefpersonen design had. De onafhankelijke variabelen waren taalgebruik (actief vs. passief) en de ernst van het misdrijf (licht vs. zwaar). De afhankelijke variabelen waren de mate van verantwoordelijkheid die de proefpersonen toeschrijven aan het slachtoffer en de emotie (woede) die de proefpersonen ervoeren tijdens het lezen.

## **Resultaten**

Na de analyse van de data aan de hand van de exclusie-criteria werd er besloten om de data van vijf proefpersonen niet mee te nemen. Er waren twee proefpersonen die langer dan twee uur deden over het onderzoek en daarmee de limiet van drie kwartier hadden overschreden. Verder waren er drie proefpersonen die bij alle schaalvragen negen keer hetzelfde hadden ingevuld en bovendien antwoorden gaven op de open vragen die niet van toepassing waren. De data van deze proefpersonen zijn daarom ook niet meegenomen in het onderzoek. Dit bracht het totaal aantal participanten op 135.

Vervolgens werd er een chi-kwadraattoets uitgevoerd om te onderzoeken of de proefpersonen wat betreft geslacht en opleidingsniveau gelijk waren verdeeld over de condities. Twee proefpersonen vulden geen geslacht in en een proefpersoon vulde geen leeftijd in. De spreiding van mannen en vrouwen over de verschillende condities is te zien in tabel 2. De verhouding tussen mannen en vrouwen verschilde niet tussen de condities,  $X^2(2) = 1.84$ ,  $p = .60$ . De verhouding van opleidingsniveau verschilde

ook niet tussen de verschillende condities,  $X^2(12) = 7.84, p = .80$ . De gemiddelde leeftijd was goed verdeeld over beide condities ( zie tabel 1).

Tabel 1

*Gemiddelde leeftijd ( en standaarddeviaties) per conditie.*

	Licht		Zwaar	
	Passief (N=36 )	Actief (N =34)	Passief (N =33)	Actief (N = 31)
Gemiddelde leeftijd	43.2 (14.2)	43.3 (14.2)	39.5 (15.9)	41.8 (16.3)

Tabel 2.

*Spreiding van mannen en vrouwen over de verschillende condities.*

	Licht		Zwaar	
	Passief (N=35 )	Actief (N =35)	Passief (N =33)	Actief (N = 30)
Man	18	16	20	14
Vrouw	17	19	13	16

In lijn met hypothese 1 werd er verwacht dat proefpersonen meer verantwoordelijkheid toe zouden schrijven aan het slachtoffer wanneer het misdrijf werd beschreven in passieve zinnen dan in actieve zinnen. Een tweeweg ANOVA toont echter aan dat er geen significant hoofdeffect was van taalgebruik,  $F(1, 135) = .14, p = 0.71$  . Hypothese 1 werd daarom niet ondersteund.

Een hoofdeffect van type misdaad werd ook niet gevonden,  $F(1, 135) = .36, p = 0.55$ . Er werd ook geen interactie-effect gevonden van taalgebruik en type misdaad op verantwoordelijkheid,  $F(1, 135) = .15, p = 0.70$ . Hypothese 2a werd daarom niet ondersteund.

Om de derde hypothese te testen werd er nog een tweeweg ANOVA uitgevoerd. Een tweeweg ANOVA toonde een significant effect aan van type misdaad op emotie,  $F(1, 134) = 9.14, p < .05$ , maar geen significant effect van taalgebruik op emotie,  $F(1, 135) = .04, p = 0.84$ . Proefpersonen hadden dus een hogere mate van boosheid als ze de tekst met een zwaar misdrijf te lezen kregen. Hypothese 3 werd dus ondersteund.

Tabel 3

*Somscores (en Standaarddeviaties) van de vragen over verantwoordelijkheid voor een zware en een lichte misdaad, uitgesplitst in actief en passief (N= aantal proefpersonen per conditie).*

	Licht		Zwaar	
	Passief (N=36)	Actief (N=35)	Passief (N=33)	Actief (N=31)
Verantwoordelijkheid	7.7 (3.4)	7.7 (3.6)	7.8 (3.3)	8.3 (3.4)
Emotie	5.1 (1.6)	4.7 (1.5)	5.4 (1.3)	5.7 (0.9)

## Conclusie

Dit onderzoek trachtte te onderzoeken of de effecten van passief en actief taalgebruik op het toeschrijven van verantwoordelijkheid aan het slachtoffer voor een zwaar misdrijf generaliseerbaar zouden zijn naar minder zware delicten. Het huidige onderzoek heeft dit echter niet kunnen bewerkstelligen. Ten eerste kwam er uit de analyse van de data geen effect naar voren van taalgebruik op verantwoordelijkheid. Proefpersonen schreven niet meer verantwoordelijkheid toe aan het slachtoffer als er werd gesproken in passieve zinnen.

Ook werd er geen effect gevonden van type misdaad op verantwoordelijkheid. Proefpersonen schreven niet meer verantwoordelijkheid toe aan het slachtoffer na het lezen van een tekst met een zware misdaad dan na het lezen van een tekst met een lichte misdaad. Ten slotte werd er een interactie-effect verwacht van taalgebruik en type misdaad op verantwoordelijkheid, maar ook hier werd geen bewijs voor gevonden. De somscores van de antwoorden over verantwoordelijkheid verschilden nauwelijks van elkaar en lagen erg dicht bij elkaar (zie Tabel 3). Wel werd er een

effect gevonden van emotie. Proefpersonen gaven aan een hogere mate van boosheid te hebben na het lezen van de tekst over een zwaar misdrijf dan na het lezen van de tekst over een licht misdrijf.

## Discussie

Het feit dat dit onderzoek geen effect heeft kunnen vinden van taalgebruik op verantwoordelijkheid, is in strijd met wat vorig onderzoek heeft weten aan te tonen wat betreft de effecten van actief en passief taalgebruik. Het onderzoek van Bohner (2001) slaagde er wel in effecten te vinden. Als we de huidige studie vergelijken met de studie van Bohner kan er geconcludeerd worden dat er zowel overeenkomsten als verschillen zijn tussen beide studies. In deze studie is ervoor gekozen om dezelfde soort stellingen te gebruiken die Bohner in zijn onderzoek gebruikte. Aangezien Bohner wel een effect vond aan de hand van deze stellingen, ligt het uitblijven van de gewenste resultaten wellicht aan een ander aspect van het huidige onderzoek. De methode in het huidige onderzoek verschilde namelijk wel van de methode die Bohner gebruikte. Bohner maakte gebruik van een video waar de proefpersonen eerst naar moesten kijken, in het huidige onderzoek moesten proefpersonen een tekst lezen. Afgaande op deze feiten lijkt het er op dat de manipulatie van de onafhankelijke variabelen en de methode in dit onderzoek niet toereikend zijn geweest, aangezien de vragenlijst van Bohner het bewijs is dat de stellingen wel degelijk een goede maatstaf zijn om verantwoordelijkheid te meten. De stellingen die de afhankelijke variabele verantwoordelijkheid maten in het huidige onderzoek, lijken dus constructvalide te zijn. Constructvaliditeit refereert naar de mate waarin de operationalisatie van zowel de afhankelijke als de onafhankelijke variabele een adequate afspiegeling is van de theoretische constructen. Gezien de resultaten lijkt het erop dat de validiteit van de onafhankelijke variabelen laag is. Het is mogelijk dat de manipulaties van de zinnen in de passieve condities te minimaal waren om een effect te vinden.

Hypothese 2b werd wel bevestigd. In de twee actieve condities waren de somscores op verantwoordelijkheid min of meer gelijk. Het is echter de vraag of dit resultaat als een effect kan worden gezien aangezien alle scores, ongeacht de conditie, erg dicht bij elkaar lagen. Het was interessant geweest om zien of deze hypothese stand kon houden als er wél een effect gevonden zou worden van passief taalgebruik.

Hypothese 3 werd ook ondersteund. Het gevonden effect van type misdaad op woede bleek significant. Deze uitkomst ondersteunt de uitkomst van verschillende onderzoeken die stellen dat misdaden een hoge mate van woede op kunnen wekken bij individuen (Farral, 2002; Johnson, 2009). Dit resultaat impliceert dat naarmate de misdaad zwaarder is, mensen meer woede ervaren.

In dit onderzoek was het meten van woede bedoeld om eventuele effecten van taalgebruik te kunnen verklaren, maar aangezien er geen significante effecten van taalgebruik werden gevonden, kon hier verder geen uitspraak over worden gedaan.

### *Limitaties*

Het lijkt het erop dat het uitblijven van significante resultaten te wijten is aan de methode en de operationalisatie van de onafhankelijke variabelen.

Om te beginnen werd dit onderzoek online bij de proefpersonen afgenomen. Uit onderzoek is echter gebleken dat het lezen van een computerscherm kan zorgen voor zogenoemde *extraneous cognitive overload*. Deze vorm van *cognitive overload* wordt opgelegd aan de gebruiker door het formaat en de manier waarop materiaal wordt gepresenteerd (Sweller, 1988). Het concept van *extraneous cognitive overload* kan worden geïllustreerd door het multitasken waar lezers van online informatie mee te maken krijgen. Ze maken navigatiebeslissingen en kunnen worden afgeleid door andere zaken die zich afspelen op het scherm, waardoor de inhoud van een tekst slecht door lezers opgenomen kan worden (Bartell, Schultz & Spyrdakis, 2006).

Men kan bij het lezen van een online tekst dus sneller afgeleid raken, omdat andere informatie en internetsites maar een klik verwijderd zijn. Bovendien konden proefpersonen het onderzoek ook op hun mobiel doen. Een beperking van het lezen van een tekst op een mobiele telefoon, is dat de proefpersoon steeds moet scrollen om de tekst te lezen, aangezien het scherm niet groot genoeg is om de gehele tekst in een keer te tonen. Bartell et al. (2006) stellen dat scrollen ervoor zorgt dat mensen geneigd zijn om de tekst te scannen en snel te lezen, in plaats van dat ze de tekst rustig tot zich nemen. Bovendien kan het zo zijn dat mensen hun interesse in de tekst kwijt raken als zij veel moeten scrollen (Bartell et al., 2006). In het onderzoek is getracht dit probleem te ondervangen door de data van proefpersonen die langer dan

drie kwartier deden over het onderzoek niet mee te nemen in de analyse, aangezien het goed mogelijk was dat deze proefpersonen aan het multitasken waren tijdens het onderzoek. Uiteindelijk is om deze reden de data van twee proefpersonen niet meegenomen in het onderzoek. Dit neemt niet weg dat de kans aanwezig is dat meer proefpersonen aan het multitasken waren tijdens het onderzoek maar niet langer dan drie kwartier deden over het onderzoek. Een andere limitatie wat betreft de methode zou te maken kunnen hebben met de taak die de proefpersonen moesten uitvoeren. Zoals besproken in het theoretisch kader zijn er twee verwerkingsniveau 's, systeem 1 en systeem 2. Verwacht werd dat systeem 1 in werking zou treden tijdens het lezen en er werd gehoopt dat systeem 2 in werking zou treden bij het invullen van de vragenlijst. Aangezien het lastig is om hard te maken in welk systeem de proefpersonen het onderzoek hebben uitgevoerd, zijn er wel enkele implicaties die gemaakt kunnen worden aan de hand van de theorie. De taak bestond uit het invullen van schaalvragen die door de onderzoeker opgesteld waren. Men zou kunnen stellen dat het invullen van schaalvragen ook een automatisch proces is, aangezien proefpersonen niet geprikkeld worden om zelf een antwoord te produceren. Als we nogmaals de methode van het huidige onderzoek vergelijken met de methode van het onderzoek van Bohner (2001), valt op dat het onderzoek van Bohner wél een taak bevatte waarbij proefpersonen een eigen antwoord moesten produceren. Het zelf produceren van een antwoord kan gezien worden als een taak die systeem 2 vereist, aangezien het inspanning kost en mensen bewust moeten nadenken over een antwoord. Het ontbreken van zo'n productietaak zou ervoor kunnen hebben gezorgd dat proefpersonen het onderzoek louter uitgevoerd hebben met systeem 1, wat ervoor gezorgd kan hebben dat proefpersonen de vragen middels een automatisch proces hebben ingevuld. Dit is voor het invullen van vragen niet wenselijk omdat het van belang is dat proefpersonen een weloverwogen antwoord geven.

Buiten de methode kan het zijn dat de operationalisatie van de onafhankelijke variabelen niet toereikend was. Het feit dat de somscores van de stellingen over verantwoordelijkheid zo dicht bij elkaar lagen, impliceert dat de manipulaties van taalgebruik wellicht niet duidelijk genoeg aanwezig waren. Wellicht dat er meer manipulaties aan de tekst toegevoegd hadden moeten worden. De twee verschillende misdaden in de condities werden in dit onderzoek gekozen door middel van een pre-test. Het is mogelijk dat de twee misdaden die uit deze pre-test kwamen op het eerste oog duidelijk van elkaar verschilden wat betreft ernst. Dit betekent echter niet dat dit



in de realiteit ook zo is. Wellicht was de distinctie tussen de twee misdaden in realiteit niet aanwezig.

Bij de operationalisatie van de afhankelijke variabele woede kunnen ook vragetekens geplaatst worden. Deze afhankelijke variabele werd slechts gemeten aan de hand van één stelling, waardoor er sprake is van mono-operationalisatie. Dit heeft geen positief effect op de constructvaliditeit omdat het niet mogelijk is om aan de hand van een enkele stelling een volledig construct te meten.

### *Aanbevelingen*

Deze studie trachtte het onderzoek naar de effecten van passief taalgebruik op het toeschrijven van verantwoordelijkheid aan slachtoffers van misdaad een nieuwe dimensie te geven door het concept misdaad op te splitsen in twee typen van misdaad. Het moge duidelijk zijn dat het huidige onderzoek hier niet in is geslaagd.

Toekomstig onderzoek zal uit moeten wijzen of er inderdaad een effect is van taalgebruik en type misdaad op verantwoordelijkheid. De kanttekeningen die geplaatst zijn bij dit onderzoek met betrekking tot de methode en de operationalisatie van de onafhankelijke variabelen, bieden aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. Ten eerste is het van belang dat vormen van *cognitive overload*, zoals *extraneous cognitive overload*, zo veel mogelijk vermeden worden. Het is mogelijk dat proefpersonen tijdens het onderzoek afgeleid werden van de taak die ze moesten uitvoeren. Een aanbeveling is daarom om in vervolgonderzoek het onderzoek af te nemen onder toezicht van de onderzoeker of het onderzoek op papier uit te voeren. Het lezen van papier zorgt namelijk voor een minimale *extraneous cognitive overload* (Bartell, Schultz & Spyrdakis, 2006).

Ten tweede dient de operationalisatie van de onafhankelijke variabelen te worden herzien. Wat betreft de variabele taalgebruik was er geen enkel effect, wat wellicht betekend dat de manipulaties in de tekst niet voldoende waren. Een aanbeveling is daarom om in toekomstig onderzoek betere manipulaties te creëren.

Ten derde is het advies om het definiëren van lichte misdaden en zware misdaden op een andere manier te onderzoeken dan in dit onderzoek is gedaan. De pre-test in dit

onderzoek gaat uit van een groot verschil tussen de twee gekozen misdaden terwijl dit in realiteit niet zo hoeft te zijn. Er zou gesteld kunnen worden dat het effect van type misdaad op emotie een bewijs is dat er wel degelijk een duidelijk verschil was tussen beide typen misdaad in dit onderzoek, maar aangezien er bij het meten van emotie sprake was van mono-operationalisatie, valt het te betwijfelen hoeveel dit in werkelijk zegt.

Een laatste advies is om een taak aan het onderzoek toe te voegen waarbij de proefpersonen een eigen antwoord moeten produceren. Op deze manier worden proefpersonen geprikkeld om bewust na te denken en een weloverwogen antwoord te geven.

Afgezien van het uitblijven van de gewenste resultaten kan dit onderzoek wel degelijk van betekenis zijn voor vervolgonderzoek. Er is immers aangetoond dat de methode die in dit onderzoek gebruikt is, niet toereikend is om significante resultaten te vinden die voorgaand onderzoek wel wist te vinden. Vervolgonderzoek kan hier lering uit trekken en enkele aanpassingen maken waardoor er in de toekomst wellicht wel significante effecten gevonden kunnen worden.

## Literatuur

- Bartell, A. L., Schultz, L. D., & Spyrdakis, J. H. (2006). The effect of heading frequency on comprehension of print versus online information. *Technical Communication, 53*(4), 416-426.
- Bohner, G. (2001). Writing about Rape: Use of the passive voice and other distancing text features as an expression of perceived responsibility of the victim. *British Journal of Social Psychology, 40*(4), 515-529.
- Brown, R., & Fish, D. (1983). The psychological causality implicit in language. *Cognition, 14*(3), 237-273.
- Coates, L., & Wade, A. (2007). Language and violence: Analysis of four discursive operations. *Journal of Family Violence, 22*(7), 511-522.
- Evans, J. (2008). Dual-processing accounts of reasoning, judgment, and social cognition. *Annual Review of Psychology, 59*(1), 255-278.
- Farall, S. (2004). Revisiting crime surveys: Emotional responses without emotions. *International Journal of Social Research Methodology, 7*(2), 157-171.
- Henley, N. M., Miller, M., & Beazley, J. A. (1995). Syntax, semantics and sexual violence agency and the passive voice. *Journal of Language and Social Psychology, 14*(1-2), 60-84. doi:10.1177/0261927x95141004
- Johnson, D. (2009). Anger about crime and support for punitive criminal justice policies. *Punishment & Society, 11*(1), 51-66.
- Johnson-Laird, P. (1968). Shorter articles and notes the interpretation of the passive voice. *Quarterly Journal of Experimental Psychology, 20*(1), 69-73.
- Kahneman, D. (2003). A perspective on judgment and choice: Mapping bounded rationality. *American Psychologist, 58*(9), 697-720.

Klenbort, I., & Anisfeld, M. (1974). Markedness and perspective in the interpretation of the active and passive voice. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 26(2), 189-195.

Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive science*, 12, 257-285.

Tannenbaum, P., & Williams, F. (1968). Generation of active and passive sentences as a function of subject or object focus. *Journal of verbal learning and verbal behaviour*, 7(1), 246-250.

Verhagen, A. (1990). De interpretatiestructuur van passieve zinnen. *Forum der Letteren*, 31, 81-92. Geraadpleegd van [https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/2421/302\\_051.pdf?sequence=1](https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/2421/302_051.pdf?sequence=1)

## **Bijlagen**

### *Bijlage 1*

Beste deelnemer,

Alvast hartelijk dank voor uw deelname aan dit onderzoek. Namens de Universiteit Utrecht doe ik onderzoek voor mijn scriptie.

U krijgt zo dadelijk een krantenbericht te lezen. Na het lezen van deze tekst zullen er een aantal stellingen met betrekking tot de tekst aan u voorgelegd worden waarbij u aangeeft in hoeverre u het eens bent mee deze stellingen. Houdt u er rekening mee dat als u eenmaal heeft doorgedrukt naar de stellingen u niet meer terug kunt keren naar de tekst. Na de vragen over de tekst zullen er nog enkele demografische gegevens van u worden gevraagd zoals geslacht, opleidingsniveau en leeftijd.

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig; het staat uw op ieder moment vrij om te stoppen. Uw antwoorden worden anoniem verwerkt en zullen enkel voor dit onderzoek worden gebruikt.

Nogmaals bedankt voor uw deelname!

Tom Dumoulin

### Conditie 1: Licht(passief)

**Een 40-jarige man uit Amsterdam is opgepakt voor een woninginbraak bij zijn ex-vrouw. Bij de vrouw werd in de nacht van zaterdag op zondag ingebroken door de man.**

De man woonde sinds de scheiding in Amsterdam, maar die nacht besloot hij om met zijn auto naar het huis van de vrouw in Utrecht te rijden. Met behulp van een ladder en gereedschap werd er ingebroken bij de vrouw. De vrouw was zich pas na een poosje bewust van het feit dat er een inbreker in haar huis was. De vrouw werd door de man weggeduwd nadat zij naar de kamer was gekomen waar de man zich op dat moment bevond. Van de vrouw werden onder andere haar portemonnee en laptop meegenomen.

Tijdens zijn vlucht naar buiten werd de man door de vrouw gevolgd maar de man reed snel weg. De burens waren ook wakker geworden en verklaarden later aan de politie dat de vrouw ook meerdere keren werd uitgescholden door de man. De politie houdt rekening met een moeizaam verlopen vechtscheiding en de man moet binnenkort voorkomen. De vrouw heeft haar spullen inmiddels teruggekregen.

### Conditie 2: Licht(actief)

**Een 40-jarige man uit Amsterdam is opgepakt voor een woninginbraak bij zijn ex-vrouw. De man brak in de nacht van zaterdag op zondag in bij de vrouw.**

De man woonde sinds de scheiding in Amsterdam, maar die nacht besloot hij om met zijn auto naar het huis van de vrouw in Utrecht te rijden. Dankzij een meegenomen ladder en gereedschap brak de man in bij de vrouw. De man was al een poosje binnen toen de vrouw merkte dat er een inbreker in haar huis was. Toen de man merkte dat de vrouw wakker was geworden en naar hem toe kwam duwde hij haar aan de kant. De man nam onder andere haar autosleutels en haar laptop mee.

Tijdens zijn vlucht naar buiten volgde de vrouw hem maar de man reed snel weg. De burens waren ook wakker geworden en verklaarden later aan de politie dat de man de vrouw ook meerdere keren uit had gescholden.

De politie houdt rekening met een moeizaam verlopen vechtscheiding en de man moet binnenkort voorkomen. De vrouw heeft haar spullen inmiddels teruggekregen.

### Conditie 3: Zwaar(passief)

**Een 40-jarige man is in Utrecht aangehouden voor betrokkenheid bij de zware mishandeling van een vrouw. De vrouw werd begin deze week zwaar mishandeld door de man. Bij de mishandeling werd door de vrouw onder andere een gekneusde pols opgelopen.**

Het voorval gebeurde 's avonds in de buurt van een winkelcentrum. De vrouw was op weg naar huis toen het incident gebeurde. Enkele omstanders verklaarden dat de vrouw meerdere keren werd geslagen door de man nadat hij uit zijn auto gesprongen was. De vrouw werd vervolgens ook meerdere keren geschopt. Omstanders waren te laat met ingrijpen omdat de man er weer snel vandoor ging in zijn auto. De vrouw werd die avond nog naar het ziekenhuis gebracht.

De mishandeling werd gefilmd door beveiligingscamera's van het winkelcentrum. Op de beelden is te zien hoe de vrouw door de man werd geschopt en geslagen. Een dag na de mishandeling werd door de vrouw aangifte gedaan op het bureau. De man was een bekende van de vrouw. Over de aanleiding is echter nog niets bekend. De man wordt vandaag verhoord.

### Conditie 4: Zwaar(Actief)

**Een 40-jarige man is in Utrecht aangehouden voor betrokkenheid bij de zware mishandeling van een vrouw. De man mishandelde de vrouw zwaar begin deze week. De vrouw liep onder andere een gekneusde pols op.**

Het voorval gebeurde 's avonds in de buurt van het winkelcentrum. De vrouw was op weg naar huis toen het incident gebeurde. Omstanders verklaarden dat de man uit zijn auto sprong en de vrouw meerdere keren sloeg. Bovendien schopte de man haar ook meerdere keren. Omstanders waren te laat met ingrijpen omdat de man er weer snel vandoor ging in zijn auto. De vrouw is die avond gewond naar het ziekenhuis gebracht.

De mishandeling is gefilmd door beveiligingscamera's van het winkelcentrum. Op de beelden is te zien hoe de man de vrouw schopte en slaat. De vrouw heeft de dag na de mishandeling aangifte gedaan op het politiebureau. De man was een bekende van de vrouw maar over de aanleiding is echter nog niets bekend. De man wordt vandaag verhoord.

Ik vond de tekst prettig om te lezen

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

Het gedrag van de dader maak mij boos

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

De dader is verantwoordelijk voor dit misdrijf

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

De dader moet een zware straf krijgen

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

Het slachtoffer had dit misdrijf zelf kunnen voorkomen

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

Het slachtoffer is zelf ook verantwoordelijk voor dit misdrijf

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

Dit misdrijf had voorkomen kunnen worden als het slachtoffer anders gehandeld had

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●

Tijdens het lezen leefde ik mee met het slachtoffer

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
●	●	●	●	●	●	●



Het slachtoffer was hulpeloos

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	neutraal	Enigszins mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
•	•	•	•	•	•	•

Wat is uw leeftijd?

.....

Wat is uw geslacht?

.....

Wat is uw hoogst genoten opleiding

.....

Waar denkt u dat dit onderzoek over gaat?

.....

## *Bijlage 2*

### Pre-test

1. Het neerschieten van een persoon
2. Het stelen van een portemonnee
3. Inbreken in een huis
4. Het neersteken van een persoon
5. Het stelen van een auto
6. Het oplichten van een persoon
7. Het in elkaar slaan van een persoon
8. Het mishandelen van een persoon
9. Het beroven van een persoon
10. Het online bedreigen van een persoon

Uw volgorde:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....

7.....  
8.....  
9.....  
10.....

